

GERONTOLOŠKO IZRAZJE

OSKRBA

angleško: *care*

nemško: *die Pflege*

francosko: *les soins (m)*

Gerontološko-medgeneracijski pojem oskrba pomeni vsako vedenje ali dejanje v medčloveškem sožitju, kjer tisti, ki je bolj zmožen, pomaga zadovoljevati telesne, duševne, duhovne ali socialne potrebe drugemu, ker jih ta ne more sam.

Pojem oskrba je osnovni pojem *dolgotrajne oskrbe* starostno onemoglih, bolnih in invalidnih ljudi. V ožjem pomenu je oskrba *pomoč*, ki jo *oskrbovanec* potrebuje pri *osnovnih vsakodnevnih opravilih* in pri *funkcionalnih vsakodnevnih opravilih*, v širšem pomenu pa tudi druga pomoč, *npr. zdravstvena oskrba, paliativna oskrba, pastoralna oskrba ...*; strokovni pojem za pomoč medicinskih sester bolniku pa je *zdravstvena nega*. Oskrba je osnovni pojem, na njegovem področju pa je vrsta drugih pojmov; taki so poleg *dolgotrajne oskrbe* še (*nacionalni*) *sistem dolgotrajne oskrbe, zavarovanje za dolgotrajno oskrbo, oskrba na domu, družinska oskrba, domača oskrba, formalna oskrba, neformalna oskrba, institucionalna oskrba, dom za stare ljudi* in drugi; vsak je od njih ima svojo specifično opredelitev in razlago.

Oskrba onemoglega ali pomoč potrebnemu ima dve pomembni antropološki značilnosti.

1. Oskrba nemočnih otrok, bolnih, invalidnih in starostno onemoglih ljudi je temeljna oblika solidarnosti, obenem pa glavni način za učenje, razvijanje in krepitev te osnovne človeške zmožnosti. Človeku, ki dolgo časa ne opravlja nikakršne

oskrbe in ne pomaga nemočnim, zakrneva njegova zmožnost solidarnosti vključno z *empatijo* ali *sočutjem*, ki je motivacijski duševni vzgib solidarnosti in kakovostne pomoči drugemu.

2. Oskrbovanje nemočnega je dvosmerni, dialoški ali komplementarni odnos. Pri njem oba dajeta in oba prejemata – seveda vsak na drugačen način: onemogli prejema od oskrbovalca telesno ali drugo pomoč, oskrbovalec pa z oskrbovanjem lahko razvija svojo osebnost, zlasti solidarnost, ki je osnovna človeška zmožnost za lastni razvoj in preživetje skupnosti. Na antropološki ravni sta človeška moč in nemoč komplementarni polovici človeškega osebnega in skupnostnega razvoja. Brez njune sinergične povezanosti moč podivja v težnjo po »nadčloveku«, nemoč pa se seseda v malodušje in obup.

Upoštevanje teh dveh antropoloških značilnosti preprečuje, da sodobni sistem za dolgotrajno oskrbo ne zdrsne v katero od pasti, ki ga delajo človeku neprijaznega in finančno nevzdržnega, zlasti pa onemogočajo njegov razvoj. Te pasti so:

- birokratizem državnega sistema dolgotrajne oskrbe,
- dobičkarstvo tržnega sistema dolgotrajne oskrbe,
- sterilnost strokovnih sistemov dolgotrajne oskrbe, ki niso pri oskrbi povezani v celoto,
- samovščenost dobrodelnih sistemov dolgotrajne oskrbe.

V praksi sodobnih sistemov za dolgotrajno oskrbo poznamo kombinacijo vsega tega. Državna administracija zahteva čedalje več beleženja za dokazovanje opravljene storitve,

kar potiska v senco konkretne potrebe oskrbovanca. Partnerstvo države s kapitalom pri dolgotrajni oskrbi povzroča čedalje večji umik krajevne skupnosti iz njene neodtujljive skrbi za svoje onemogle prebivalce, kapitalu pa daje čedalje več prostora za skrit ali odkrit boj za dobiček na račun stiske onemoglih ljudi, svojcev in javnih blagajn. Različne stroke, ki iščejo svoj prostor v sistemu dolgotrajne oskrbe, prinašajo vanj čedalje več strokovnjakov, ki so kot izvajalci specializiranih storitev nepovezani med seboj, pri opravljanju storitve pa težko vidijo pred seboj vsakega oskrbovanca kot celovitega človeka. Tak sistem dolgotrajne oskrbe sili humanitarno civilno sfero v samovšečno javno promocijo, pri čemer drsi v protislovje s staro izkušnjo, da je pristna osebna solidarnost varuje intimnost.

Te in druge pasti so vzrok za zlorabe onemoglih ljudi v oskrbovalnih ustanovah in pri nujenju storitev oskrbovalnih organizacij. Pogoj za preprečevanje trpinčenja, zanemarjanja in zlorabe starejših, ki so deležni oskrbe, je upoštevanje zgoraj navedenih antropoloških izhodišč. Pri tem je odločilno, da so te varovalke vdelane v pravno reguliran sistem dolgotrajne oskrbe kot sistemski mehanizmi. Učinkovit sistem dolgotrajne oskrbe je samo tisti, ki ima uzakonjene sistemske mehanizmi s povratno sprego za vstopne pogoje v sistem oskrbovanja, minimalne zahteve za oskrbovanje in sankcije za kršitve, vključno s kakovostnim nadzorom. Če tega ni, ostaja sistem glede kakovosti oskrbe in njegovega razvoja na ravni moraliziranja: *moramo, morali bi, treba je ...*, kar se pogosto dogaja. Med najbolj pomembnimi sistemskimi mehanizmi za kakovost in razvoj sistemov oskrbe so:

- izobraževanje kadrov – pred vstopom v oskrbovalno delo, stalno ob delu (učeca se oskrbovalna organizacija, sistem kakovosti ...), ozaveščanje vsega prebivalstva o

oskrbovanju onemoglih ter vzgoja za oskrbno in skupnostno krepitev solidarnosti;

- prevlada neprofitno-civilnega sektorja v sistemu dolgotrajne oskrbe nad profitno-tržnim;
- krajevni princip organiziranosti ustanov za dolgotrajno oskrbo;
- jasna merila za delovanje sistema, kontrola in sofinanciranje na ravni države.

Antropološko izhajanje iz šibkega človeka, ki pomoč potrebuje, upošteva in podpira najprej vse njegove vire in vire v njegovem socialnem okolju (zlasti družino). Potrebno zunanjo pomoč združuje tako, da čim več storitev opravi ključni oskrbovalec, vse ostale oskrbovalce pa interdisciplinarno povezuje v usklajen tim. Ta način oskrbe je najbolj učinkovit za uporabnika, za sistem financiranja pa najcenejši.

J. Ramovš

STAROSTI PRIJAZNA SKUPNOST

angleško: *age-friendly community*

nemško: *Alter freundliche Gemeinde*

francosko: *collectivité amie des ânes*

Starosti prijazna skupnost je organizirano in usklajeno delovanje vseh pomembnih dejavnikov, da se v njej razvijajo medčloveška razmerja in odnosi, prostor in arhitektura, kultura, zdravstvo, sociala, vzgoja in drugi pomembni vidiki v skladu s potrebami starih ljudi, in sicer tako, da je razvoj tudi po meri otrok, družin, invalidov ter zaposlenih prebivalcev skupnosti. Starosti prijazna skupnost je najbolj ustrezen osnovni strokovni pojem za to področje socialnega sožitja. Najbolj znan svetovani program, ki spodbuja takšen razvoj, pa je program *starosti prijazna mesta in starosti prijazne občine* ali *starosti prijazno podeželje*, tudi *starosti prijazen kraj*.

Sistematično prizadevanje za starosti prijazne skupnosti je strokovni in politični